

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

„Velký krokodýl“ P. W. Botha

1 Mládí „velkého krokodýla“

Životní dráha „velkého krokodýla“ Pietera Willema Bothy (jr.) započala v lednu 1916 v malém oranžském městečku Paul Roux. Botha se narodil do rodiny búrského farmáře, jenž se účastnil bojů proti Britům v rámci druhé búrské války. Jeho matka byla během války dokonce uvězněna v britském koncentračním táboře. Botha získal vzdělání nejprve ve svém rodišti a později nastoupil na univerzitu ve městě Bloemfontein ke studiu práv.

Pracoval na částečný úvazek také jako reportér pro bloemfonteinský deník Die Volksblad a stal se členem Afrikaanse Nasionale Studentebond (Národní afrikánské studentské asociace). V roce 1936 si jej všimli lidé z Národní strany a bylo mu nabídnuto místo organizátora kampaně v Kapské provincii. Protože se jednalo o politickou práci na plný úvazek, musel již ve svých dvaceti letech opustit univerzitu.

Se začátkem druhé světové války se P. W. Botha připojil do Ossewabrandwagu, což byla protibritská a proněmecká organizace v Jižní Africe, jež oponoval účasti Jižní Afriky ve druhé světové válce. Bylo vytvořena v Bloemfontein 4. února 1939 proněmecky orientovanými Afrikánci. Ossewabrandwag byl založen na vůdcovském principu, boji proti Britskému impériu, kapitalismu, komunismu, Židům, stranickému systému a parlamentarismu. Ossewabrandwag byl poněkud nebezpečnou organizací, která rozpoutávala nepokoje a disponovala polovojenskými oddíly, jejichž příslušníci skládali následující přísahu: „*Pokud ustoupím, zastřel mě. Pokud zemřu, pomsti mě. Pokud postoupím, následuj mě. K tomu dopomáhej mi Bůh.*“¹ Tyto oddíly páchaly i různé protivládní sabotáže na infrastrukturu, přičemž ovšem zašly příliš daleko, a proto se s nimi Národní strana (a tudíž i Botha) rozešla. Navíc brzy byli příslušníci Ossewabrandwagu a s ním spřízněných bojových oddílů uvězněni v koncentračních táborech. Po rozchodu s Ossewabrandwagem Botha poupravil svůj ideologický pohled směrem ke křesťanskému nacionalismu.

Bothova politická kariéra dále vzkvétala a v roce 1946 byl v rámci Národní strany povýšen. Jednou z jeho nových povinností bylo připravovat oběžníky o politikách prosazovaných

---

¹ Například: HARRISON, David. The white tribe of Africa: South Africa in perspective. Berkeley 1983, s. 129.

Národní stranou, šířit propagandu a další informace, které by mohly být využity proti politickým oponentům. Botha se též ukázal jako velmi schopný novinář, jeho často nemilosrdně efektivní žurnalistika vůči opozičním politikům vždy dokázala „uhodit na hřebíček“. Nejvděčnějším cílem byl J. H. Hofmeyr, jehož nástupcem byl Jan Smuts a jehož podpora rasové rovnosti byla považována za hrozbu pro bílé obyvatelstvo Jihoafrické republiky.

2 Volby 1948

Botha byl poprvé zvolen do národního parlamentu 26. května roku 1948, kdy kandidoval za volební obvod města George v Západním Kapsku. Volby roku 1948 byly pro další osud Jižní Afriky velmi významné. Od první poloviny třicátých let totiž byla vládním subjektem Sjednocená strana vedená Janem Smutsem, nyní tuto garnituru měla nahradit Znovusjednocená národní strana (Herenigde Nasionale Party v afrikánštině), jíž vedl Daniel François Malan, původní profesí duchovní.

Během předvolební kampaně oba hlavní subjekty vytvořily volební koalice s menšími stranami. Sjednocená strana měla podporu od levicových labouristů, zatímco se Znovusjednocenou národní stranou spojila síly Afrikánská strana.² Platné právní normy tehdy umožňovaly volit značně malé části lidí barevného („coloured“) a asijského původu; černošské obyvatelstvo naproti tomu disponovalo ještě menším rozsahem volebních práv.

Nacionalisté si uvědomovali, že mnoho bílých obyvatel Jižní Afriky se cítí být ohroženo politickými aspiracemi černošské populace a zavázalo se k provádění politiku striktní rasové segregace ve všech sférách života. Tento nový systém organizace společnosti nazvali „apartheid“ („oddělenost“ nebo „oddělení“). Nacionalisté rovněž využili strachu bělochů z trestné činnosti černých obyvatel na bílých a slíbili bělochům bezpečí a ochranu před pácháním trestných činů černochoy na běloších.

Sjednocená strana naproti tomu zastávala poněkud vágně formulované představy o postupné integraci různých rasových skupin. Bělošským obyvatelstvem navíc otrásal strach z poválečných problémů vnitropolitických i hospodářských. Sjednocenou stranu a její „rasový

---

² V roce 1951 došlo ke splynutí obou stran v jednu Národní stranu.

liberalismus³ podporovali především zámožní lidé, zatímco nacionalisty podporovala pracující třída – drobní zemědělci, dělnictvo a chudí běloši. Nacionalisté měli spíše podporu na venkově, zatímco Sjedenocná strana spíše ve městech.

K volbám se dostavilo 80,25 % oprávněného voličstva a co se týče počtu hlasů, ve volbách zvítězila Sjedenocná strana vedená maršálem Janem Smutsem se 49,2 %, ale díky nastavení volebního systému, jenž více zvýhodňoval rurální oblasti na úkor městských, získali nacionalisté, vedení D. F. Malanem, největší díl křesel a spolu se spřízněnou Afrikánskou stranou tak dosáhli na pohodlnou parlamentní většinu.

Tabulka 1 Výsledky voleb v Jižní Africe z 26. května 1948⁴

Politická strana	Křesel %	Hlasů %	Vůdce
Znovusjednocená Nár. s.	45,75	37,7	Daniel F. Malan
Sjednocená s.	42,48	49,18	Jan Smuts
Afrikánská s.	5,88	3,94	Nicolaas Havenga
Labour	3,92	2,57	John Christie
Nezávislí kandidáti	1,96	6,63	—

3 „Velký krokodýl“ v ministerských pozicích

Kariéra mladého Bothy nabrala dramatičtějších obrátek v říjnu roku 1958, kdy jej tehdejší premiér Dr. Hendrik Frensch Verwoerd jmenoval náměstkem na ministerstvu vnitra. Tento post „Velký krokodýl“ zastával tři roky.

V květnu 1961 se z Jihoafrické unie (zrušením monarchie) stala republika a v srpnu téhož roku premiér Verwoerd nabídl Bothovi pozici v jeho kabinetu jako ministři pro rozvoj komunity a barevné obyvatelstvo. Bothovým kolegou ve vládě byl budoucí premiér Jižní Afriky Balthazar Johannes „B. J.“ Vorster, který se stal ministrem spravedlnosti. Stejně jako Botha i Vorster měl státnické předpoklady, dobře se orientoval ve stranickém aparátu a byl stejně nekompromisní při naplňování politiky apartheidu.

³ Vůdce Sjedenocné strany Jan Smuts ovšem rozhodně nelze označit za „rasového liberála“. Smuts věřil, že úplná segregace ras možná není, protože černocho považoval za důležitý zdroj pracovní síly pro bělochy ovládanou ekonomiku. Jeho postoj tak byl spíše pragmatický než liberální.

⁴ 1948 South African general election, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=1948_South_African_general_election&oldid=904255087 [1. 1. 2019].

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Ve své ministerské funkci se Botha „zasloužil“ o „vyčištění“ Distriktu šest, městské části Kapského města, od barevného obyvatelstva. Distrikt šest byl velmi kosmopolitním místem. Žily zde různé skupiny barevných obyvatel, jmenujme například značný počet barevných muslimů, takzvaných Kapských Malajců. Žilo zde též nezanedbatelné množství příslušníků etnické skupiny Xhosů, žilo zde i menší množství Afrikánců, anglicky mluvících bělochů a Indové. Úřady uvedly čtyři hlavní důvody pro odsuny. V souladu s filosofií apartheidu bylo uvedeno, že mezirasová interakce představují ideální podhoubí pro budoucí konflikt, což vyžaduje oddělení ras. Distrikt šest byl považován za slum, za oblast, z níž kořeny kriminalita a je tudíž nebezpečný; Distrikt šest měl být doupeťem nemorálních aktivit, jako je hazard, alkoholismus a prostituce. Takto byla vládou prezentována potřeba vyčištění této oblasti, motivem však mohla být také její výhodná poloha. V roce 1966 byl Distrikt šest prohlášen za bílou zónu a o dva roky později začalo vystěhovávání prvních osob. Celkově se muselo vystěhovat na 30 000 barevných obyvatel. Sám P. W. Botha se k problematice vyjádřil následovně: „*Distrikt šest je skvrnou, jíž vláda vyčistila a bude v tom nadále pokračovat.*“⁵

V roce 1964 se P. W. Botha stal ministrem veřejných prací, o dva roky později stanul v čele Národní strany v Kapské provincii a téhož roku odstartoval své působení na ministerstvu obrany v nové vládě Balthazara Johannese Vorstera, jímž byl až do roku 1980. Za svého působení Botha poměrně dramaticky navýšil výdaje na zbrojení. Roku 1968 tvořily výdaje na zbrojení jen 1,3 % národního rozpočtu, zatímco roku 1980 tato vydání již dosáhla úrovně 20 % rozpočtu.

Nutno dodat, že Jižní Afrika musela od poloviny šedesátých let dodávat vybavení armádě z domácích zdrojů, neboť na ni byly od této doby uvaleny sankce kvůli apartheidu. Ty byly nejprve dobrovolné, ale od druhé poloviny 70. let 20. století bylo embargo na vývoz zbraní závazné, byť administrativa R. Reagana jej do roku 1985 často porušovala. Kvůli embargu byla v Pretorii roku 1968 zřízena společnost Armscor (Armaments Corporation of South Africa), jež vyráběla různé typy zbraní od pistolí a útočných pušek, přes raketometry a nákladní vozy, až po houfnice a stíhačky. Od šedesátých let se také Jižní Afrika pokoušela o vývoj vlastních jaderných zbraní, což se skutečně podařilo – bylo vyrobeno 6 hlavic.

---

⁵ District Six is Declared a ‘White Area’, South African History Online <https://www.sahistory.org.za/article/district-six-declared-white-area> [1. 6. 2019]

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Jihoafrický zbrojní průmysl se brzy zařadil na jedenácté místo v obratu zbrojní výroby na světě.

Navíc se v této době Jižní Afrika účastnila nákladných válek v sousedních zemích. V roce 1975 získala na Portugalsku nezávislost Angola. Portugalsko předalo moc marxistické straně MPLA podporované Sovětským svazem, což byl důvod k obavám pro Fordovu administrativu ve Spojených státech a stejně tak pro vládu Jižní Afriky. Američané vyzvali Jihoafrickou republiku, aby se zúčastnila tajné iniciativy na instalaci prozápadní vlády v Luandě. Američané, premiér Jižní Afriky John Vorster a jeho šéf bezpečnosti, Hendrik van den Bergh, preferovali menší tajnou operaci, ale Botha a náčelník armády, Magnus Malan, měli jiný názor. Věřili totiž, že skutečným sovětským cílem byla Jižní Afrika, proto Botha obhajoval úplnou invazi po boku angolských opozičních sil, která by zničila MPLA. V srpnu 1975 jihoafrická vojska vstoupila do jižní Angoly pod záminkou ochrany hydroelektrárny na řece Kunene. Tato bojová operace nazvaná Savannah znamenala pro Jižní Afriku porážku od MPLA podporované kubánskými vojsky a Sovětským svazem. Do čtrnáct let trvající občanské války se zapojili Kubánci, Jihoafričané, Sověti, východní Němci, Američané, a i všichni ostatní prahnoucí po strategicky dobře umístěném a na nerostné zdroje bohatém území.

Druhým vleklým konfliktem, do něhož byla Jižní Afrika zainteresována, byl válka proti povstalcům v Namibii. Namibie totiž původně náležela do německého koloniálního panství, ale roku 1915 ji obsadila právě Jižní Afrika. Namibie postupem času získala zastoupení v Jihoafrickém parlamentu, ale politická práva – volební právo aktivní i pasivní se netýkalo černochů, pouze bílých.

Na místní úrovni měli určitou politickou moc tamní kmenoví náčelníci, jež byli ovšem zpravidla značně servilní. S těmito udržovalo velice omezené kontakty jihoafrické Ministerstvo pro bantuské záležitosti. Na konci čtyřicátých let Jižní Afrika začala zavádět apartheid také v Namibii. Zdejší černí Afričané museli dodržovat zákony, zákazy vycházení a řadu dalších drakonických nařízení, které silně omezovaly jejich svobodný pohyb. Hospodářsky důležité oblasti byly formálně nazvány „policejní zóna“, území obsahující většinu německých sídel a dolů vybudovaných v koloniální éře. Policejní zóna představovala

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

naprostou většinu rozlohy dnešní Namibie. Mimo policejní zónu byly domorodé národy omezeny na nominálně samosprávné domorodé vlasti, tzv. „Homelands“.

První projevy namibijské lidové iniciativy se objevovaly až v padesátých letech v podobě odborových hnutí, o jejichž vznik se zasloužili hlavně jihoafričtí odboráři. V Jižní Africe samotné se zároveň formovala Organizace studentů Jihozápadní Afriky, z jejichž řad vyšli budoucí nacionalisté, kteří představovali alternativu ke starému kmenovému uspořádání.

Na přelomu padesátých a šedesátých let africký kontinent zažil vlnu dekolonizace a stále více se vyvíjel tlak národní sebeurčení; tyto faktory se staly jiskrou, jež zažehla plamen nacionalismu v Jihozápadní Africe (Namibii). Brzy se nacionalistické organizace, jíž byly roku 1959 založená Národní unie Jihozápadní Afriky (SWANU) a o rok později vzniklá marxismem ovlivněná Lidová organizace Jihozápadní Afriky (SWAPO), pokoušely založit domorodé politické struktury pro nezávislou Jihozápadní Afriku. V roce 1966 vyzvala OSN jihoafrickou vládu, aby její úředníci a vojsko zemi opustili, neboť Jižní Afrika dle OSN nezákonně připojila Jihozápadní Afriku ke svému území jako pátou provincii. SWAPO zahájila ozbrojené povstání, které eskalovalo do části širšího regionálního konfliktu známého jako „Jihoafrická pohraniční válka“.

Zásluhou Bothy ve funkci ministra obrany je transformace konzervativně pojaté armády na silnou multirasovou ozbrojenou sílu zahrnující skupiny sociální a humanitární podpory, jejichž cílem byla černá populace během Jihoafrické pohraniční války. Tento postup dokázal po dlouhou dobu udržet SWAPO v pasivitě, byť se nepodařilo zlikvidovat její podporu v regionech. V Jižní Africe 70. let (i 80. let) hrál „Velký krokodýl“ vedoucí roli nejen v rozhodování o angolské válce, ale rovněž se zúčastnil jednání se západními mocnostmi nad budoucností Jihozápadní Afriky (Namibie).

4 „Velký krokodýl“ ministerským předsedou

Dosavadní ministerský předseda Balthazar Johannes Vorster musel v důsledku skandálu nazvaného „Muldegate“ rezignovat a stal se státním prezidentem, ceremoniální hlavou státu až do června roku 1979.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Muldergate byl také znám jako „Informační skandál“ a spočíval v tom, že ministerský předseda Jižní Afriky Balthazar Johannes Vorster, Dr. Connie Mulder (ministr informací – 1968–1977), generál Hendricks van der Bergh (ředitel B. O. S. S. [Úřad pro státní bezpečnost] v letech 1969–1980) a Dr. Eschel Rhoodie (tajemník ministerstva informací v letech 1972–1977) byli zapojeni do plánů využití vládních prostředků za účelem boje v propagandistické válce na straně tehdejší vlády apartheidu. V roce 1973 Balthazar J. Vorster souhlasil s Mulderovým plánem přesunout asi 64 milionů randů z rozpočtu na obranu, aby provedl sérii propagandistických projektů. Plány zahrnovaly úplatky mezinárodních zpravodajských agentur a nákup novin Washington Star. Balthazar J. Vorster byl také zapletený do používání tajného fondu, jehož úloha spočívala v subvencování založení anglickojazyčných novin „The Citizen“⁶. Tyto noviny měly v příznivém světle prezentovat vládnoucí Národní stranu. Pod tlakem pozdějšího vyšetřování musel B. J. Vorster z premiérského úřadu odstoupit.

Botha se již ve své ministerské funkci osvědčil jako tvrdý muž, jako neuvěřitelně efektivní a pracovitý člověk pracující až 12 hodin denně, tudíž měl velmi dobré předpoklady i pro výkon funkce ministerského předsedy. Tyto vlastnosti mu přinesly již několikrát zmiňovanou přezdívku „Velký krokodýl“. Navíc se zdálo, že se Botha bude snažit směřovat zemi k reformě a k demontáži apartheidu. Nový ministerský předseda sdělil v říjnu 1979 svým bílým soukmenovcům, že se buď budou muset „přizpůsobit, nebo zemřou“. Prosazoval ústavní reformu, a doufal, že se podaří zformovat federální systém v Jižní Africe s větší mírou „samosprávy“ pro černošské domoviny (tzv. Bantustany). Primárním cílem bylo udržet vládu bílé menšiny, proto se předpokládalo rozšíření práv „barevných“ (coloureds) a Asiatů s cílem zvýšit podporu vlády v širších vrstvách obyvatelstva.

Do roku 1980 „Velký krokodýl“ souběžně s premiérskou funkcí stále ještě vykonával funkci ministra obrany, na kterou v říjnu 1980 dosadil svého věrného generála Magnuse Malana, jenž dosud působil jako náčelník generálního štábu jihoafrických ozbrojených sil. Jako náčelník generálního štábu jihoafrických ozbrojených sil realizoval mnoho administrativních změn, které mu vynesly velký obdiv ve vojenských kruzích. Během tohoto období se stal velmi blízkým právě P.W. Bothovi. V důsledku svého působení ve vládní funkci se stal členem Národní strany, později byl dokonce členem výkonného orgánu strany.

---

⁶ Založen 1976.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Od doby, co se stal ministerským předsedou (ale i předtím jako ministr obrany – viz výše), Botha usiloval o ambiciózní vojenskou politiku, jež ukládala zvýšení bojových schopností Jižní Afriky. Snažil o zlepšení vztahů se západními zeměmi, zejména se Spojenými státy americkými, avšak výsledky tohoto snažení byly nejednoznačné. Botha obhajoval konzervování nepopulárního systému apartheidu. Apartheid byl podle něj rozhodující silou pro zastavení přílivu komunismu do afrických zemí, jenž se již usídlil v sousední Angole a Mosambiku poté, co tyto dvě bývalé portugalské kolonie získaly nezávislost.

Bothovým deklarovaným cílem byl rovněž ekonomický růst a zlepšení ekonomických podmínek v oblastech černošských domovin, dále také vláda práva a pořádku a též zeštíhlení byrokratického aparátu. S těmito cíli ovšem souvisela tíživá otázka připuštění černošské politické účasti za účelem řešit mezinárodní kritiku apartheidu, jakož i narůstající odpor černošské populace a ekonomickou nestabilitu, zčásti způsobenou kvůli uvaleným sankcím. Botha si pravděpodobně dobře uvědomoval nákladnost a neproduktivnost apartheidu. Touha lokalizovat černochoy daleko od průmyslových center stála proti jeho ambici stimulovat ekonomický růst země. Jeho myšlenka „zdravého sdílení moci“ znamenala, že se bude držet „skupinových práv“ jako prostředku zachování vlády bělošské menšiny, což dle něj bylo stále v nejlepším zájmu Jižní Afriky, ale rozhodně nepočítal se všemi změnami v životě země, které přinesla jeho vláda, chtěl zemi přinést trvalý ekonomický růst.

Oproti svým předchůdcům měl ovšem „Velký krokodýl“ podstatně obtížnější pozici k prosazení společensko-ekonomických změn. Země byla postižena suchem, poklesem ceny zlata, tolik důležitého exportního artiklu, trvalým nerůstem ekonomiky, rostoucím odporem a sabotážemi Afrického národního kongresu (ANC) a rostoucí vnitřní opozicí vůči apartheidu. K tomu je ještě nutno připočítat stále rostoucí náklady na udržování ozbrojených sil. Botha se se snažil omezit moc a počet úředníků, ale s rozporuplnými výsledky. Ačkoli se v dubnu 1980 podařilo snížit počet ministerstev, měnící se společenský pořádek si naopak vyžadoval růst počtu státních zaměstnanců.

Botha se snažil provést reformu principů apartheidu tak, aby se zdálo, že si širší vrstvy populace mohou polepšit. Poněkud utopicky se snažil najít způsob sdílení moci, aniž by bílá menšina ztratila nadvládu. Zahájil demontáž některých právních norem upravujících apartheid, čímž nezvratně otrásl svou podporou v rámci Národní strany. V roce 1983 Botha

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

navrhl koncept nové ústavy, který měl být odhlasován bílou populací. Ačkoli ústava nezahrnovala federální systém, implementovala zdánlivý konsenzus o sdílení moci s „barevnými“ obyvateli a s Indy. Nová ústava vytvořila dvě nové parlamentní komory, vedle existující plně bělošské sněmovny to byla Sněmovna reprezentantů pro „barevné“ a Sněmovna delegátů pro Indy. Tři komory nového tříkomorového parlamentu měly výhradní pravomoc ve věcech týkajících se jejich příslušných komunit. Právní předpisy ovlivňující „obecné záležitosti“, jako je zahraniční politika a rasové vztahy, musely projít všemi třemi komorami.

I přes postupný vývoj směrem od rasismu k většímu liberalismu nakonec v nestabilní jihoafrické společnosti vypukly ve druhé polovině roku 1984 občanské nepokoje. Botha se rozhodl je rázně potlačit silou. Od té doby veškeré reformní snahy stagnovaly. Botha měl i v důsledku mezinárodního odsouzení apartheidu jen velmi malý manévrovací prostor pro řešení vzniklé situace a pro dosažení nějakého kompromisního postupu. To jej zřejmě donutilo upustit od snahy dosáhnout konsensu a nastolit režim mnohem pevnější ruky.

5 „Velký krokodýl“ státním prezidentem

V roce 1984 došlo ke zrušení postu ministerského předsedy, šéfem exekutivy se nyní stal státní prezident, jímž byl od roku 1984 právě P. W. Botha. Již jako státní prezident Botha v reakci na nepokoje vyhlásil v červenci 1985 výjimečný stav v 36 okresech z 260. Výjimečné stavy byly vyhlášovány již v předchozích desetiletích, ale výjimečné stavy 80. let vyhlášené Bothou byly zdaleka nejtvrděší. Během prvních šesti měsíců trvání výjimečného stavu bylo při politickém násilí zabito 575 lidí – více než polovinu z nich zavraždila policie. V rámci režimu výjimečného stavu mohly být zakazovány organizace i shromáždění a demonstrace; policejní komisař disponoval právem omezit mediální pokrytí v oblastech výjimečného stavu, jména zadržených osob nesměla být zveřejněna.

V srpnu roku 1985 měl P. W. Botha přednést světem dlouho očekávaný projev, od něhož se očekávalo, že v něm Botha slíbí zrušení apartheidu a propuštění Nelsona Mandely. „Velký krokodýl“ ale všechna očekávání rázně utnul – apartheid se rušit nebude a Mandela ve vězení zůstane. K propuštění N. Mandely o rok později řekl: *„Věda, že [Mandela] začne znovu s násilím, já, jako odpovědná hlava státu, ho musím propustit, aby mohl pokračovat v násilí, a*

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

*pak ho zatknout? Jaký to nesmyslný argument.*⁷ Důsledkem bylo další prohloubení mezinárodní izolace, což poškozovalo hospodářství Jižní Afriky. Bothův názor na postoje Západu vůči Jižní Africe vystihuje jeho následující citát: „*Svobodný svět chce předhodit Jižní Afriku Rudému krokodýlovi [myslel komunismu – pozn. aut.], aby utišil jeho hlad.*“⁸

V březnu 1986 byl výjimečný stav na krátko zrušen, ale již v polovině června 1986 došlo k jeho obnovení, tentokrát však na celém území Jižní Afriky a s ještě přísnějším režimem, než jaký přinášel výjimečný stav předchozí. Prezident jeho zavedení odůvodnil následovně: „*Domnívám se, že běžné zákony země, které jsou v současné době ve sbírce zákonů, jsou nedostatečné pro to, aby umožnily vládě zajistit bezpečnost veřejnosti a zachovat veřejný pořádek... Vláda disponuje poznatky ohledně plánů, jež byly připraveny radikálními a revolučními živly pro nadcházející dny, které představují skutečné nebezpečí pro všechny skupiny obyvatelstva v zemi.*“⁹ Došlo k zákazu politických pohřbů, byl vyhlášen zákaz vycházení, některá nevenkovní shromáždění mohla být rozpuštěna, televizním štábům bylo přísně zakázáno filmovat v oblastech nepokojů, tudíž nemohlo být dostatečně informováno o brutalitě ozbrojených složek. Zatčeno bylo v průběhu jednoho roku na 26 000 lidí.

Bothova nekompromisní politika velmi polarizovala jeho vlastní stranické kolegy a nakonec vedla k rozkolu uvnitř Národní strany. V únoru 1989 utrpěl Botha mozkovou mrtvici a musel se vzdát funkce. Později v tomto roce se stal státním prezidentem umírněný konzervativec Frederik Willem de Klerk. Zanedlouho de Klerk oznámil legalizaci všech skupin bojujících proti apartheidu, včetně Afrického národního kongresu, a propuštění Nelsona Mandely. Za vlády De Klerka došlo k postupnému rušení apartheidu systému a k jednáním. Celé snažení nakonec vyústilo v první skutečně demokratické volby, jež se konaly 27. dubna 1994.

Po svém odchodu z funkce čekalo Bothu ještě 17 let života a až 31. října 2006 ve večerních hodinách jej jeho manželka Barbara našla mrtvého v posteli. Tehdejší prezidentská kancelář jeho rodině dokonce předložila nabídku na státní pohřeb, což ale vdova Barbara odmítla. Sdělila, že její manžel nechtěl státní pohřeb a k tomu dodala: „*Nebyl to muž, který hledal čest*

⁷ P. W. Botha, Wikiquote, https://en.wikiquote.org/w/index.php?title=P._W._Botha&oldid=2581481 [1. 6. 2019].

⁸ Tamtéž.

⁹ In: COWELL, Alan. STATE OF EMERGENCY IMPOSED THROUGHOUT SOUTH AFRICA; MORE THAN 1,000 ROUNDED UP. The New York Times June 13, 1986 <https://www.nytimes.com/1986/06/13/world/state-of-emergency-imposed-throughout-south-africa-more-than-1000-rounded-up.html> [20. 6. 2019].

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

*a slávu.*¹⁰ Pohřeb „Velkého krokodýla“ tak byl soukromou záležitostí a konal se 8. listopadu 2006 v Hoekwil.

---

¹⁰ Mandela hails apartheid defender, BBC, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6105036.stm> [1. 6. 2019].

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

